AVİM Yorum • No: 2019 / 19 • Şubat 2019

AKADEMİK ETİK VE ARŞİVLER: KRİKOR GERGERYAN ARŞİVİ TARTIŞMAYA YENİ BİR ŞEY EKLEMEDİ

AVİM

Taner Akçamın, internet üzerinden Krikor Gergeryan belgelerini yayınlamasının ardından birçok online medya kuruluşunun yarattığı hengameye rağmen, Gergeryan belgelerinin Ermeni Meselesine çok da yeni bir şey eklediği söylenemez. Öne sürülen belgelerin önemli bir bölümü, Osmanlının başkentinin İtilaf Devletlerinin kontrolünde olduğu ve savaş sonrası Osmanlı hükümetlerinin galip İtilaf Devletlerinin baskısı altında olduğu bir dönemde, savaş dönemi Osmanlı hükümeti ve İttihat ve Terakkinin önde gelen üyelerini yargılama girişimi olan 1919 tarihli Divan-ı Harb-i Örfi ile alakalıdır.

1919 tarihli Divan-ı Harb-i Örfi her şeyden İttihat ve Terakkiyi sorumlu tutmayı yeğledi ve bunun muhtemelen, yaklaşmakta olan Paris Barış Konferansında, Osmanlı İmparatorluğu hakkında daha yumuşak bir çözüme ulaşılması için egemen İtilaf güçlerini yatıştırmasını umdu. Bununla birlikte Divan-ı Harb-i Örfi, yasal süreci görmezden gelerek ağır haksızlıklar yaptı ve şeffaflıktan uzak duruşmalar gerçekleştirdi.

Örneğin, İttihat ve Terakkideki önde gelen isimlerini yargılamak için gerçekleşen ana davada, mahkeme herhangi bir tanığın ifadesine başvurmamış ve sürekli bir şekilde iddialara kanıtlanmış gerçeklermiş gibi atıfta bulunmuştur. Hatta diğer davalarda mahkeme, her hukuk sisteminde sanıkların temel bir hakkı olan avukat tutma haklarını dahi yasaklamıştır. Ünlü İngiliz tarihçi M. E. Yapp bu konuda 1919daki Divan-ı Harb-i Örfiye her suçu İttihat ve Terakki liderlerinin üstüne yıkmak isteyen bir hükümet tarafından gerçekleştirildiği için tam anlamıyla itibar edilemez demiştir.

Birçok durumda, İttihat ve Terakkinin sorumluluğunu gösterdiği iddia edilen kritik belgeler, davalarda bulunmayan ve gıyaben yargılanan kişilere atfedilmiştir. Bu nedenle onlara atfedilen belgelerin doğruluğunu ne onaylayabilecek ne de reddebilecek bir konumda değillerdi. Bu yüzden bazı belgelerin doğruluğunu hala belirsizliğini korumaktadır.

Belli ki bu sırada Ermeni Patrikhanesi duruşmaları yakından takip etmekteydi ve perde arkasında savcılarla işbirliğinde bulunuyordu. Her nasılsa, Patrikhane, sanıkların avukatlarının bile erişimine izin verilmeyen mahkeme öncesi soruşturma dosyalarına erişim sağlamıştı. Sözde Gergeryan arşivi, ekseriyetle bu mahkeme öncesi soruşturma dosyalarının kopyalarından oluşur. Bu belgelerinin asıllarının akıbeti belli değildir. Kayıp, imha edilmiş ya da bilinmeyen bir yerde keşfedilmeyi bekliyor olabilirler. İtilaf güçleri İstanbulun işgaline son verdiğinde, Patrik kısa süre içerisinde kopyalanan bu belgeleri

Fransaya yollamış, dosyalar oradan da Kudüs Ermeni Patrikhanesine geçmiştir.

Krikor Gergeryan bu kopyaları fotoğrafladı ve Taner Akçamın yayınladıkları da bu fotoğraflanan belgelerden oluşuyor. Bu belgelerin en başta Patrikhane tarafından nasıl kopyalandığı halen gizemini korumaktadır. Daha öncesinde, Akçam bizzat Kudüs Ermeni Patrikhanesindeki belgelerin elle yazılarak kopyalanmış olduğunu ve orijinal olmadıklarını açıklamıştır. Bu açıklama kopyaların güvenilirliğine dair şüpheler doğurmaktadır çünkü orijinalleri bulunmadığı için bu kopyaların ne kadar titizlikle hazırlandığı bilinemez ve her hâlükârda hiçbir ciddi yasal sistem (orijinalleri bulunmayan ve bu şekilde el yazısı ise kopyalanan) belgeleri kanıt olarak etmez. Dahası belgelerin birçoğu resmi bir yazı ve imzadan yoksundur bu da güvenilirlikleri üzerindeki şüpheleri daha da artırmaktadır.

Daha önemli bir konu bu belgelerin yeni bulgular olarak sunulmasıyla ilgilidir çünkü belgelerin içerikleri, Divan-ı Harb-i Örfi süreci yayınlandığından beri zaten takriben bilinmektedir. İddianamede ve kararnamede bu şüpheli metinlerden alıntılar yapılmış ve o zamandan bu yana da bu alıntılar sık sık kullanılmıştır. Bu sebeple Gergeryan belgelerinin yayınlanması Ermeni Sorusuna yeni hiçbir şey eklememektedir. Şüphe uyandırıcı bir takım belgeleri daha da şüpheli başka bir takım belgelerle desteklemeye çalışmak yalnızca umutsuz bir girişimdir.

Son olarak, bu belgelerle beraber Ermenilerin arşivlerini açtığı iddiasını taşıyan internet haberlerine rağmen, konu ile en alakalı arşivler halen kapalıdır. Örneğin, Ermeni Devrimci Federasyonu Taşnaksutyunun arşivleri bugün bile tarafsız araştırmacıların erişimine kapalıdır. Benzer şekilde, akademisyenlerin Kudüs Ermeni Patrikhanesi arşivlerine erişimleri yasaklanmıştır.

Kısacası, tartışmaya açıklık getirmek yerine, Gergeryan dosyaları, 1915 olayları konusunda daha çok soruyu ortaya çıkarmaktadır.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "AKADEMİK ETİK VE ARŞİVLER: KRİKOR GERGERYAN ARŞİVİ TARTIŞMAYA YENİ BİR ŞEY EKLEMEDİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2019 / 19. Şubat 14. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Yorum/AKADEMIK-ETIK-VE-ARSIVLER-KRIKOR-GERGERYAN-ARSIVI-TARTISMAYA-YENI-BIR-SEY-EKLEMEDI

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır